de Rechtspraak

Raad voor de rechtspraak

De minister voor Rechtsbescherming
drs.
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

Afdeling Strategie

bezoekadres
Kneuterdijk 1
2514 EM Den Haag

correspondentieadres
Postbus 90613
2509 LP Den Haag

t (088) 361 00 00
f (088) 361 00 22
www.rechtspraak.nl

datum	20 juni 2018
doorkiesnummer	088-361 33 17
e-mail	wetgeving.rvdr@rechtspraak.nl
ons kenmerk	UIT 11026 STRA/ CF
uw kenmerk	2242586
bijlage(n)	1
onderwerp	Advies Experimentenwet rechtspleging

Geachte heer

Bij brief van 20 april 2018, kenmerk 2242586, verzocht u de Raad voor de rechtspraak (de 'Raad') advies uit te brengen inzake het voorstel van Wet houdende regels betreffende experimenten in de rechtspleging (de 'Experimentenwet rechtspleging'/het 'Wetsvoorstel').

HET WETSVOORSTEL

Het Wetsvoorstel biedt een wettelijke grondslag voor experimenten met innovatieve gerechtelijke procedures. Bij algemene maatregel van bestuur (AMvB) zal bij wijze van experiment tijdelijk kunnen worden afgeweken van de wetgeving die gaat over de toegang tot en de rechtspraak door de burgerlijke rechter. Afwijking wordt mogelijk van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv), de Wet op de rechterlijke organisatie (Wet RO), de Faillissementswet (Fw), de Wet griffierechten burgerlijke zaken (Wgbz) en de Wet op de rechtsbijstand. Door te experimenteren met innovatieve procedures kan in de praktijk worden onderzocht hoe de procesvoering voor de burgerlijke rechter kan worden verbeterd met het oog op de behoefte aan meer eenvoud, snelheid, flexibiliteit en effectiviteit bij gerechtelijke procedures.

Na overleg met de gerechten, adviseert de Raad als volgt.[1]

[1] De Raad voor de rechtspraak heeft op grond van artikel 95 van de Wet op de rechterlijke organisatie een wettelijke adviestaak met betrekking tot nieuwe wets- en beleidsvoorstellen die gevolgen hebben voor de rechtspraak. De adviezen worden vastgesteld na overleg met de gerechten. De Raad voor de rechtspraak is een adviescollege in de zin van artikel 79 en 80 van de Grondwet. Bij het opstellen van zijn adviezen beoordeelt de Raad de voorgenomen wet- en regelgeving in het bijzonder op de gevolgen voor de organisatie en de werklast van de gerechten en op de (praktische) toepasbaarheid en uitvoerbaarheid. Rechters zijn bij de behandeling van individuele zaken niet gebonden aan de inhoud van de wetgevingsadviezen van de Raad voor de rechtspraak.

ADVIES

1. Algemeen

Het Wetsvoorstel schept een wettelijke basis voor innovatie van gerechtelijke procedures, waarbij tijdelijk kan worden afgeweken van het reguliere wettelijke procesrecht. Zo kan in de praktijk op experimentele basis en met behoud van procedurele waarborgen worden bezien of tot verbetering van het civiele proces kan worden gekomen. Binnen de Rechtspraak bestaat hiervoor een breed draagvlak.

De gekozen opzet waarin het experiment bij AMvB wordt vorm gegeven wordt werkbaar geacht. De AMvB zal zich bij voorkeur beperken tot de hoofdlijnen van het experiment en ruimte bieden voor tussentijdse wijzigingen, zodat eventueel (kleine) aanpassingen kunnen worden aangebracht die passen binnen de doelstelling van het betreffende experiment. De Raad wijst erop dat de procedure voor de totstandkoming van de AMvB, inclusief voorhangprocedure, intensief is. Dat is niet meer dan terecht, gegeven de inbreuk die - bij wijze van experiment - gemaakt wordt op bestaande wet- en regelgeving. Tegelijkertijd zal de inspanning er steeds op gericht moeten zijn te voorkomen dat de lange duur van het behandeltraject eraan in de weg staat dat experimenten worden opgestart.

2. Instelling adviescommissie

De Hoge Raad bepleit in zijn advies over het Wetsvoorstel een 'adviescommissie samen te stellen waarvan de leden uit juridisch, sociaal en economisch perspectief meedenken over de verdere ontwikkeling van maatschappelijk effectieve rechtspraak. Deze commissie zou bijvoorbeeld kunnen adviseren over de keuze om een bepaald idee voor een experimentele procedure uit te werken in een AMvB en zou kunnen meekijken naar de evaluatie van een experiment'[2]

De Raad sluit zich graag aan bij dit voorstel. Experimenten op basis van het Wetsvoorstel zullen moeten passen in het streven naar maatschappelijk effectieve rechtspraak, zodat tot passende oplossingen voor juridische problemen van burgers en bedrijven kan worden gekomen. Inbreng vanuit verschillende perspectieven (juridisch, sociaal en economisch) bij de keuze van experimenten kan helpen de maatschappelijke dimensie van de experimenten goed in te vullen.

3. Doelstelling en reikwijdte

De Raad heeft de volgende opmerkingen bij de doelstelling en reikwijdte van het wetsvoorstel, zoals in artikel 1 opgenomen.

Ook bijdrage aan de-escalatie en conflictoplossing
In artikel 1 lid 1 van het Wetsvoorstel is opgenomen dat met het oog op 'het bevorderen van innovatie in de rechtspraak ten behoeve van eenvoudige, snelle, flexibele en effectieve rechtspraak' kan worden afgeweken van bestaande regels. Ook in de toelichting wordt veelvuldig naar innovatie verwezen om versnelling en vereenvoudiging van rechtspraak te bevorderen. De Raad onderschrijft dat de oplossing

[2] Hoge Raad der Nederlanden, Advies inzake de Experimentenwet rechtspleging, p. 2 onder 6

van een deel van de problemen in de civiele rechtspleging gezocht moet worden in een versnelling en vereenvoudiging van bestaande procedures. De Raad wil echter ook benadrukken dat versnelling en vereenvoudiging slechts een deel van de problematiek oplost en dat ook experimenten wenselijk zijn die bijdragen aan een de-escalatie van het onderliggende conflict en die de conflictoplossende werking van rechterlijke interventies versterken. Een deel van de experimenten die momenteel in het kader van het programma Maatschappelijk effectieve rechtspraak wordt uitgevoerd heeft (mede) deze doelstelling.

De Raad adviseert daarom om aan artikel 1 lid 1 en artikel 4 lid 1 van het Wetsvoorstel toe te voegen: '(…) eenvoudige, snelle, flexibele, de-escalerende, conflictoplossende en effectieve gerechtelijke geschilbeslechting (…)'. Ook zou de-escalatie en conflictoplossing nadrukkelijk als doelstelling moeten worden opgenomen in de MvT (p. 1, eerste paragraaf, laatste zin van de Memorie van Toelichting (MvT)).

Ook de beschrijving van de rol van de rechter in de experimenten op p. 1 van de MvT behoeft aanvulling. Daar staat dat de rol van de rechter in het experiment niet verandert: 'Hij blijft de rechtsprekende magistraat bij wie een rechtzoekende een juridisch afdwingbare eindbeslissing in een geschil kan verkrijgen.' De rol van de rechter is hier wat te beperkt neergezet: hij kan niet alleen een juridisch afdwingbare eindbeslissing geven in een geschil, hij kan ook een zaak schikken en hij kan doorverwijzen naar mediaton. Het gaat hier om conflictdiagnose en regie bij de conflictoplossing. De Raad adviseert u daarom om de MvT op dit punt aan te vullen.

Niet alleen eenvoudigere zaken
Bij lezing van p. 2 van de MvT lijkt het alsof de innovatie zich met name richt op eenvoudige(re) zaken ('eenvoudiger conflicten', 'kleine MKB-geschillen'). De scope van het Wetsvoorstel is echter breder: experimenten met een deskundige lekenrechter zullen niet per se eenvoudige conflicten zijn, en het valt te bezien of een (vecht)scheiding een 'eenvoudig conflict' is. De Raad adviseert deze bredere scope duidelijker in de toelichting tot uitdrukking te brengen.

Uitbreiding en inperking experimenteerruimte
Nu het Wetsvoorstel tot innovatie van gerechtelijke procedures strekt, geeft de Raad u in overweging om de opsomming van de artikelen waarvan in het kader van experimenten kan worden afgeweken (artikel 1 lid 1 van het Wetsvoorstel) uit te breiden met een aantal procesrechtelijke bepalingen.
Zo ziet de Raad niet in waarom voor de (rechterlijke) procedure voor de vernietiging van arbitrale vonnissen (zie o.a. artikel 1065 Rv) geen experimenteerruimte mogelijk gemaakt wordt. De Raad adviseert om deze uitsluiting in artikel 1 lid 1 sub a van het Wetsvoorstel te laten vallen.

Ook denkt de Raad aan uitbreiding van de experimenteerruimte met een aantal procesrechtelijke bepalingen uit Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, zoals artikelen 1:150, 1:151, 1:154, 1:169 lid 1 en 1:253a leden 1 en 2. Uitbreiding met deze artikelen zou mogelijk kunnen maken dat een (echt)scheidingsgeding of een geschil over een minderjarige niet per se met een verzoekschrift hoeft te worden ingeleid, maar ook op een andere manier kan worden aangebracht, zodat een informelere gang naar de rechter (of mediator) of een spreekuurrechtsgang zonder inleidende stukken mogelijk wordt. De Raad adviseert u om afwijking van deze artikelen mogelijk te maken door deze toe te voegen aan de opsomming van artikelen waarvan kan worden afgeweken in artikel 1 lid 1 van het Wetsvoorstel.

De doelstelling van procedurele innovatie pleit voorts voor inperking van de experimenteerruimte in artikel 1 lid 1 sub b van het Wetsvoorstel. De Faillissementswet, waarvan ingevolge artikel 1 lid 1 sub b van het Wetsvoorstel in zijn geheel kan worden afgeweken, bevat naast procedurele bepalingen ook materieel recht (pauliana, verrekening, etc.). Nu uit de strekking van het Wetsvoorstel volgt dat het niet de bedoeling is om materieel recht aan te passen en dit bovendien rechtsonzekerheid onder schuldeisers tot gevolg kan hebben, adviseert de Raad om enkel afwijking van de procesrechtelijke regels uit de Faillissementswet mogelijk te maken in artikel 1 lid 1 sub b van het Wetsvoorstel.

4. De duur van de experimenten en verankering in de wet

Ingevolge artikel 1 lid 1 van het Wetsvoorstel is de maximale duur van een experiment drie jaar. Evenals de Hoge Raad vraagt de Raad zich af of een periode van drie jaar altijd zal volstaan om een experiment behoorlijk uit te voeren en de werking ervan afdoende te doorgronden en evalueren. De Raad ondersteunt dan ook de suggestie van de Hoge Raad om ook buiten het geval van artikel 3 lid 2 van het Wetsvoorstel een verlengingsmogelijkheid in te bouwen.[3] Te denken valt daarbij aan een totale duur van maximaal vijf jaar.

In geval van een geslaagd experiment zal het in het algemeen wenselijk worden geacht dat de innovatieve procedure vervolgens met de nodige voortvarendheid in de wet wordt verankerd. De beslissing daaromtrent is vanzelfsprekend aan de wetgever.

5. Dwingendheid experimenten en hardheidsclausule

De Raad is er voorstander van dat experimentele procedures in beginsel dwingend zijn, onder meer omdat hiermee wordt voorkomen dat uit vertrouwdheid met de 'normale' procedure te weinig gebruik wordt gemaakt van het experiment. Terecht wordt in artikel 1 lid 4 (de hardheidsclausule) de lat hoog gelegd voor afwijking van het dwingende 'spoor'. Hiermee wordt voorkomen dat er onduidelijkheid en onzekerheid bij partijen ontstaat over de toepassing van het experiment. In familiezaken speelt bovendien het risico dat ouders die willen traineren en tijd willen winnen zich op de hardheidsclausule zullen beroepen (hoe langer geen contact tussen ouder en kind, hoe groter de kans dat het contact niet meer te herstellen valt). Dan wordt het tegengestelde effect bereikt: de procedure gaat langer duren in plaats van korter.
De formulering van de hardheidsclausule zoals die thans luidt is ontleend aan een materieelrechtelijk wetsartikel, nl. artikel 6:2 lid 2 BW. Vanuit wetstechnisch oogpunt heeft het de voorkeur om aan te sluiten bij het criterium van bijvoorbeeld artikel 127a lid 3 Rv: Toepassing van de hardheidsclausule is mogelijk indien anders voor één of meer van partijen sprake zal zijn van een onbillijkheid van overwegende aard.
Overigens hebben partijen, ook als een experiment dwingend is opgelegd, altijd nog de keuze om hun zaken in een ander gerecht dan een pilotgerecht aan te brengen (forumkeuze ex artikel 108 Rv).

---

[3] Hoge Raad der Nederlanden, Advies inzake de Experimentenwet rechtspleging, p. 5 onder 19.

6. De deskundige lekenrechter

In artikel 4 van het Wetsvoorstel wordt geregeld dat het bestuur van een gerecht bij wijze van experiment aan de bezetting van een enkelvoudige en meervoudige kamer een ter zake deskundige lekenrechter kan toevoegen. De Raad onderschrijft het belang van experimenteerruimte voor dergelijke deskundigenparticipatie. In toenemende mate en op allerlei terreinen van het civiele recht worden deskundigen ingeschakeld en de procedure die daarvoor geldt is inderdaad stroperig en kostbaar voor partijen. De inschakeling van een deskundige lekenrechter kan dan ook grote winst meebrengen in de vorm van verkorting van civiele procedures.
Bij familiezaken zal minder snel behoefte zijn aan een deskundige lekenrechter, omdat daar sterk gehecht wordt aan rolvastheid van de rechter en de huidige artikelen 194, 810 en 810a Rv vooralsnog voldoende aanknopingspunten bieden voor samenwerking met deskundigen uit de gedragswetenschappelijke, psychiatrische en (ontwikkelings)psychologische hoek.

Naamgeving
In de toelichting op artikel 4 wordt de toegevoegde deskundige aangeduid als 'lekenrechter'. Er is enkele jaren geleden uitvoerig gedebatteerd over de introductie van lekenrechters in de rechtspraak. Indertijd kon de lekenrechter rekenen op steun maar ook was er verzet binnen en buiten de Rechtspraak.[4] De Raad adviseert om in de toelichting niet te refereren aan 'lekenrechters' omdat daarmee het risico bestaat dat het Wetsvoorstel belast wordt met een debat over de (on)wenselijkheid van lekenrechters. Een meer neutrale omschrijving, die bovendien de inhoud van artikel 4, dat in lid 1 bepaalt dat de deskundige geen doorslaggevende stem heeft, beter weergeeft, zou 'toegevoegde deskundige' kunnen zijn.

Inbreng van partijen
Een aandachtspunt bij de inzet van 'deskundige lekenrechters' betreft de mogelijkheden van inbreng voor partijen. Voor een belangrijk deel zal de communicatie met de lekenrechter en zijn deskundige beoordeling voor partijen verborgen blijven - dit is het geheim van de raadkamer - terwijl normaal gesproken de stempel die de deskundige op de beoordeling van de punten die tot zijn werkterrein behoren groot zal zijn. De Raad deelt het standpunt van de Hoge Raad dat ook bij de inzet van materiedeskundigen als deskundige lekenrechter de voor de besluitvorming relevante deskundige inzichten ook aan de orde moeten zijn geweest in het debat tussen partijen.[5]

---

[4] N.a.v. de onderzoeken van o.a. Th. A. de Roos ('Advies over de mogelijke invoering van lekenrechtspraak in Nederland'), TNS/NIPO ('Lekenparticipatie in de strafrechtspraak') en P.J.P. Tak ('Rechters zonder toga. Over lekenrechters en lekenrechtspraak in Europa'), heeft de minister van Justitie bij brief van 12 juli 2007 aan de TK bekend gemaakt dat er geen lekenrechtspraak ingevoerd wordt (TK 30 800 VI, nr. 118).
Ook is in 2005 binnen de Rechtspraak hierover een debat gevoerd n.a.v. het rechtsvergelijkend onderzoek tussen Nederland en Denemarken en in 2007 n.a.v. een uitgave van Rechtstreeks (zie 'Leken en rechtspraak: moet, mag en wil de burger meedoen?', Rechtstreeks 2007, nr. 1 (https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Rechtstreeks-2007-1.pdf)).
[5] Hoge Raad der Nederlanden, Advies inzake de Experimentenwet rechtspleging, p. 5 onder 22

Verwijzing
De methode van verwijzing naar een kamer met een toegevoegde deskundige, zoals bepaald in artikel 4 lid 3, komt omslachtig voor. Dat leidt waarschijnlijk tot tijdverlies voor partijen en dubbel werk voor rechters. Een optie is om in de wet op te nemen dat in de in de AMvB te noemen gevallen de zaak door eiser/verzoeker direct kan worden aangebracht bij een kamer waaraan een deskundige is toegevoegd. Dan kan die kamer beoordelen of dit een kwestie is die onder de werking van de experimenteer-AMvB valt. Anders zou die beoordeling komen te liggen bij de verwijzende rechter, maar die kan dat minder goed overzien en wellicht komt de combinatie met de lekenrechter tot de conclusie dat zij gezamenlijk onvoldoende deskundigheid in huis hebben om de zaak te beslechten.
Mede in dat verband lijkt het raadzaam de combinatie waarin de lekenrechter zitting neemt de mogelijkheid te geven op specifieke punten toch nog externe deskundigheid in te zetten, op een vergelijkbare wijze als thans het geval, waarbij aan de lekenrechter de bevoegdheid toekomt al dan niet samen met de gewone rechter de externe deskundige samen met partijen (nader) mondeling te bevragen. Het is niet nodig dit in de wet te regelen, omdat het nu reeds mogelijk is om externe deskundigheid in te zetten. In de toelichting zou wel kunnen worden geëxpliciteerd dat deze mogelijkheid gewoon blijft bestaan.

Kosten deskundige lekenrechters
De Raad vraagt voorts aandacht voor de kosten van de inzet van deskundige lekenrechters. De inzet van deskundigen kan behoorlijk kostbaar zijn en uit de MvT blijkt niet wie deze kosten zal moeten dragen: het gerecht, beide partijen of de partij die in de kosten van de procedure wordt veroordeeld. De Raad vraagt u om dit in de MvT te verduidelijken.

Toepassing voor andere rechtsgebieden
Vanuit het bestuursrecht is er mogelijk ook behoefte om van artikel 4 van het Wetsvoorstel gebruik te maken, bijvoorbeeld in het kader van het milieurecht of het sociale zekerheidsrecht. Nu dit artikel niet beperkt wordt tot het civiele recht, begrijpt de Raad de bepaling aldus dat ook andere rechtsgebieden desgewenst van deze bepaling gebruik kunnen maken. Om onduidelijkheden hierover te voorkomen adviseert de Raad om in de MvT te vermelden dat de bepaling voor alle rechtsgebieden geldt.

7. De experimenten in de Memorie van toelichting

De beschrijving van de experimenten in de Memorie van Toelichting roept een eigen werkelijkheid in leven, waardoor de verwachting wordt gewekt dat deze voorstellen ook daadwerkelijk uitgevoerd zullen gaan worden zoals beschreven. De Raad vindt het minder zinvol om in deze fase gedetailleerd op de beschreven experimenten in te gaan. Hij gaat ervan uit dat bij de voorbereiding van de voor de experimenten benodigde AMvB's de materie diepgaand verkend zal worden met alle betrokken partijen. Wel geeft de Raad bij wijze van schot voor de boeg mee dat hij aarzeling heeft bij het experiment MKB-rechter in de voorgestelde vorm. De Raad geeft u in overweging het experiment meer op hoofdlijnen te beschrijven.

Ten aanzien van het experiment met de alternatieve echtscheidingsprocedure wekt de MvT de indruk dat hierbij vooral wordt gedacht aan gehuwde stellen die aan het scheiden zijn. In de familierechtspraak

ligt de focus evenwel op het verminderen van zogenaamd 'hoog-conflict-ouderschap', wat voorkomt in echtscheidingszaken, maar ook bij ouders die nooit gehuwd waren of zelfs nooit samenwoonden, of al lang gescheiden zijn maar lang na de echtscheiding conflicten krijgen bij de uitoefening van het ouderschap. De Raad adviseert in paragraaf 6.4 een verwijzing op te nemen naar artikel 1:253 a BW, dat betrekking heeft op ouders die gezamenlijk het gezag uitoefenen. Veel zaken met betrekking tot de uitoefening van het gezag - hoofdverblijf, verhuizing, zorg/contact, kinderalimentatie, medische behandeling - worden met gebruikmaking van artikel 1: 253a BW ingeleid.

Het valt op dat in de MvT niet wordt ingegaan op de experimenten uit het programma Maatschappelijk effectieve rechtspraak. Deze projecten worden wel genoemd in de brief die de Minister op 20 april jl. aan de Tweede Kamer heeft gezonden, met de titel 'Naar een maatschappelijk effectievere rechtspraak'. De Raad adviseert om in hoofdstuk 6 van de toelichting ook te verwijzen naar de projecten uit het programma Maatschappelijk effectieve rechtspraak.

8. Benodigde overgangsrechtelijke bepalingen

De wettekst noch de Memorie van Toelichting besteden aandacht aan het overgangsrecht. Onzekerheid kan ontstaan als partijen tijdens een lopende procedure worden geconfronteerd met wijzigingen in het procesrecht of als het experiment is beëindigd terwijl de procedure nog niet is afgerond. De Raad adviseert voor het overgangsrecht de volgende uitgangspunten te hanteren:

- Zaken die zijn aangevangen vóór aanvang van het experiment blijven onder het 'normale' regime;
- Zaken die binnen de looptermijn van het experiment zijn gestart worden afgedaan volgens de experimentele procedure, ook indien dan de termijn van het experiment wordt overschreden.

9. Ook experimenteerruimte voor bestuursrecht en strafrecht

Het verheugt de Raad dat het Wetsvoorstel experimenteerruimte creëert voor de civiele rechtspleging. Ook voor de rechtsgebieden bestuursrecht en strafrecht hebben de gerechten aangegeven dat er behoefte bestaat aan wetgeving die experimenteren met het procesrecht mogelijk maakt.

Vanuit het bestuursrecht wordt aangegeven dat hierbij gedacht zou kunnen worden aan experimenten op het terrein van: prorogatie van rechtspraak, het stellen van prejudiciële vragen, het houden van zittingen ter plaatse, het sociaal domein, het verruimen van de mogelijkheid om een tussenuitspraak te doen en een laagdrempelige internetrechter die geschillen tussen burgers en een aantal (kleinere) landelijke verweerders behandelt.
Zoals in de paragraaf over de lekenrechter aangeven bestaat vanuit het bestuursrecht mogelijk ook behoefte om van de bepaling over de lekenrechter gebruik te maken, bijvoorbeeld in het kader van het milieurecht of het sociale zekerheidsrecht.

Vanuit het strafrecht wordt aangegeven dat hierbij gedacht zou kunnen worden aan experimenten op het terrein van: het maken van audio-opnamen van (onderdelen van) de terechtzitting in verband met de vaststelling van het proces-verbaal van de terechtzitting, een experiment met een audioproces-verbaal in zaken die zich daarvoor lenen, en een experiment met het verwijzen van ingewikkelde civiele

vorderingen ter verdere behandeling naar de civiele rechter met behoud van de voordelen die de benadeelde partij in het strafproces bij de afdoening van die vordering heeft.

Het is de Raad bekend dat er reeds een Experimenteerwet Strafvordering in voorbereiding is. De Raad kijkt hier met belangstelling naar uit.
De Raad verzoekt u ook voor het bestuursrecht een experimenteerregeling in te voeren. Mogelijk kan dit door uitbreiding van de scope van het onderhavig wetsvoorstel.

Hiermee wordt dan bovendien ruimte gecreëerd voor het experimenteren met rechtsgebiedoverstijgende interventies en procedures. In de praktijk bestaat hier behoefte aan. Als voorbeelden van dergelijke experimenten kunnen worden genoemd de aanpak van huiselijk geweld en experimenten met de buurtrechter.

IT-GEVOLGEN

Het Wetsvoorstel zelf heeft geen directe IT-gevolgen voor de Rechtspraak. Wel verwacht de Raad dat de in de AMvB's vast te leggen experimenten IT-gevolgen kunnen hebben. De experimenten kunnen tot gevolg hebben dat werkprocessen en dus ook de IT-systemen moeten worden aangepast. Er zal soms een aanpassing van het zaaksregistratiesysteem nodig zijn, of - als het gaat om de heffing van griffierechten - het financiële systeem. Als het om experimenten gaat op gebieden waar al (deels) digitaal wordt geprocedeerd, zullen de aanpassingen naar alle waarschijnlijkheid meer omvattend zijn. In verband met de evaluatie van de experimenten is het van belang dat de 'experimenteerzaken' in de systemen gemakkelijk te identificeren/volgen zijn. Het is daarom wenselijk om deze zaken in de systemen apart te registreren/oormerken. Per AMvB zal in kaart moeten worden gebracht wat de IT-gevolgen van het experiment zijn. Bij substantiële aanpassingen van de IT-systemen zullen hiervoor ook financiële middelen beschikbaar moeten zijn.

WERKLAST

Het Wetsvoorstel zelf heeft geen rechtstreekse financiële gevolgen voor de Rechtspraak. Wel verwacht de Raad dat de in de AMvB's vast te stellen experimenten financiële gevolgen zullen hebben. Zoals in de MvT ook wordt onderkend zal het niet altijd mogelijk zijn een experiment budgetneutraal uit te voeren. De kans is aanzienlijk dat een experiment eerst een initiële investering zal vergen. Per geval/AMvB zullen de kosten voorafgaande aan de experimenten in kaart moeten worden gebracht en zal de financiering buiten de reguliere bekostiging geregeld moeten worden. De Raad acht het raadzaam dat - naarmate de bedragen substantiëler zijn - een AMvB pas in procedure wordt gebracht als er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn. Conform de afspraak zal de Raad bij de komende prijsonderhandelingen met u in overleg treden over de financiering van de experimenten binnen de reguliere bekostiging.

CONCLUSIE

De Raad spreekt zijn waardering uit voor dit Wetsvoorstel en geeft u in overweging om het Wetsvoorstel op de in dit advies genoemde onderdelen te verduidelijken/aan te passen.

TOT SLOT

Indien na het uitbrengen van dit advies het Wetsvoorstel op belangrijke onderdelen wordt gewijzigd of indien uit nadere uitvoeringsregelgeving belangrijke werklastgevolgen voortvloeien, dan wordt de Raad graag in de gelegenheid gesteld daarover aanvullend te adviseren. Met het oog op de voorbereiding van de gerechten op de invoering van het Wetsvoorstel, stelt de Raad er prijs op als hij geïnformeerd wordt over de indiening van het Wetsvoorstel bij de Tweede en de Eerste Kamer en de plaatsing van de definitieve wetstekst in het *Staatsblad*. Ook eventuele nadere regelgeving volgend op dit Wetsvoorstel met gevolgen voor de rechtspleging valt binnen het adviesrecht van de Raad. Voor zover van toepassing, ontvangt de Raad graag een adviesaanvraag voor deze nadere regelgeving.

Hoogachtend,

mr.
Voorzitter Raad voor de rechtspraak

BIJLAGE: WETSTECHNISCH EN REDACTIONEEL COMMENTAAR

Artikel 1

Lid 1 sub a

Blijkens artikel 1 lid 1 sub a van het Wetsvoorstel is afwijking van artikelen 36 t/m 41 Rv (wraking en verschoning van rechters) mogelijk. De Raad vraagt zich af of het wel de bedoeling van de wetgever is om de bepalingen omtrent wraking en verschoning buiten werking te kunnen stellen. De Raad is hier geen voorstander van.

Nu van artikel 27 Rv (behandeling achter gesloten deuren) ingevolge artikel 1 lid 1 sub a van het Wetsvoorstel niet kan worden afgeweken, zou dat ook moeten gelden voor artikel 803 Rv (behandeling achter gesloten deuren in zaken betreffende het personen- en familierecht) en artikel 818 Rv, voor zover verwijzend naar artikel 803 Rv.

Lid 2 sub d

Artikel 1 lid 2 sub d van het Wetsvoorstel - dat bepaalt dat elk experiment het beginsel van openbaarheid van rechtspraak respecteert - is tegenstrijdig met de uitsluiting van de mogelijkheid om te kunnen afwijken van artikel 27 lid 1 Rv (behandeling achter gesloten deuren) in artikel 1 lid 1 sub a van het Wetsvoorstel. De Raad gaat ervan uit dat het niet de bedoeling is van de wetgever dat alle (familierechtelijke) zaken in een experimentele procedure in de openbaarheid gaan plaatsvinden. Om experimenten ook op het gebied van het familierecht mogelijk te maken adviseert de Raad om artikel 1 lid 2 sub d van het Wetsvoorstel te schrappen dan wel in te perken.

Artikel 4

Algemeen

Het uit de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren voortvloeiende en nog in werking te treden artikel 3, aanhef en sub b onder 2° van de Ambtenarenwet bepaalt dat een overheidswerkgever geen arbeidsovereenkomst sluit met de deskundige leden, bedoeld in de artikelen 48, derde lid, 55a, tweede lid, 66, tweede en derde lid, 67, derde lid, 69, tweede lid, en 70, tweede lid, van de Wet op de rechterlijke organisatie en hun plaatsvervangers. De Raad adviseert voor de in het Wetsvoorstel voorziene deskundige lekenrechters eveneens in artikel 3 van de Ambtenarenwet te bepalen dat de overheidswerkgever met hen geen arbeidsovereenkomst sluit.

Vierde lid, overeenkomstige toepassing van artikel 48a van de Wet RO

Het vierde lid van artikel 4 van het Wetsvoorstel bepaalt dat enkele artikelen van de Wet RO en de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren (Wrra) van overeenkomstige toepassing zijn op de deskundige lekenrechter. De Raad constateert dat enkele leden van het van overeenkomstige toepassing verklaarde artikel 48a van de Wet RO niet stroken met artikel 4 lid 1 en 2 van het Wetsvoorstel. Zo is de duur van de benoeming in artikel 4 lid 1 van het Wetsvoorstel (ten hoogste drie jaar) niet in overeenstemming met artikel 48a lid 3 van de Wet RO (vijf jaar) en strookt benoeming bij koninklijk besluit op voordracht van de minister (artikel 48a lid 1 Wet RO) niet met benoeming door het bestuur van het gerecht (artikel 4 lid 2 van het Wetsvoorstel). De Raad adviseert om de overeenkomstige toepassing van artikel 48a leden 1 en 3 Wet RO te schrappen. Wel verdient het overweging om de overeenkomstige

toepassing van artikel 48a lid 2 (eis van Nederlanderschap) en lid 6 (leeftijdsgrens van 70 jaar) van de Wet RO te handhaven, zoals ook door de Hoge Raad in zijn advies n.a.v. dit Wetsvoorstel is geopperd (p. 6 onder 25).

Vierde lid, overeenkomstige toepassing van artikel 44 lid 1 Wrra
Het eerste lid van artikel 44 Wrra, dat in artikel 4 lid 4 van het Wetsvoorstel van overeenkomstige toepassing wordt verklaard op deskundige lekenrechters, bepaalt dat rechterlijke ambtenaren - met uitzondering van de plaatsvervangers - niet tevens advocaat of notaris zijn dan wel anderszins van het verlenen van rechtskundige bijstand een beroep maken. Nu de deskundige lekenrechter in artikel 4 lid 4 van het Wetsvoorstel voor de overeenkomstige toepassing van het eerste lid van artikel 44 Wrra wordt gelijkgesteld met plaatsvervangers in hetzelfde gerecht en het eerste lid van artikel 44 Wrra niet van toepassing is op plaatsvervangers, adviseert de Raad om de overeenkomstige toepassing van artikel 44 lid 1 Wrra op deskundige lekenrechters te schrappen.

De MvT
p. 2 en 22
Enkele passages in de MvT die betrekking hebben op experimenten in het personen- en familierecht (p. 2 en 22) bevatten verwijzingen naar artikel 96 Rv. Dit artikel ziet op kantonzaken die ter vrije bepaling van partijen staan. In familiezaken wordt artikel 96 niet toegepast, omdat onderwerpen in het familierecht niet altijd ter vrije bepaling van partijen staan.

Hetgeen de MvT (p. 2 en 22) opmerkt over het openbare orde karakter van familiezaken behoeft in dat licht nuancering. Gesproken wordt daar over echtscheiding, gezag en kinderalimentatie. Voor de echtscheidingsuitspraak geldt dat die door de rechter wordt uitgesproken en van openbare orde is. Voor wat betreft kinderalimentatie zijn de meningen verdeeld of deze van openbare orde is. Partijen mogen over het bedrag van de kinderalimentatie (tot op zekere hoogte) zelf afspraken maken. Voor de invulling van het gezag geldt dit eveneens. De bepalingen met betrekking tot het maken van een ouderschapsplan gaan hier ook van uit, en beogen juist dat partijen hierover afspraken maken. De Raad vraagt u om de MvT op dit punt te nuanceren.

p. 15
De Raad stelt het op prijs als de zin 'De inhoud ervan - de regels voor de innovatieve procedure - zullen in samenspraak met de Raad voor de rechtspraak worden bepaald' te vervangen door: 'De inhoud ervan - de regels voor de innovatieve procedure - zal in samenspraak met de Raad voor de rechtspraak, die daartoe in overleg treedt met de gerechten, worden bepaald'.

De Raad adviseert voorts om de zin 'Bij het opstellen zullen tevens andere relevante ketenpartijen betrokken worden, zoals de Nederlandse Orde van Advocaten, de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders en VNO-NCW en MKB Nederland, afhankelijk van de inhoud van het voorstel' te vervangen door: 'Bij het opstellen zullen tevens andere relevante ketenpartijen betrokken worden. Afhankelijk van de aard van het experiment zal bekeken worden welke ketenpartijen of organisaties dat zijn.' Hiermee komt duidelijker tot uitdrukking dat allerlei organisaties, niet alleen de traditioneel juridische, betrokken kunnen zijn bij een experiment.